

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Виходить 18 разів на рік
Заснований у березні 1997 року

№ 28 (361). 2015

Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Свідоцтво про державну перереєстрацію КВ № 21391-11191Р від 25.06.2015

Матеріали "Вісника" присвячені актуальним проблемам соціально-педагогічної роботи, професійної підготовки спеціалістів соціальної сфери. У публікаціях досліджуються аспекти соціально-педагогічної роботи з різними категоріями населення, зокрема: соціально-педагогічна робота з сім'ями, дітьми та молоддю, людьми похилого віку, підлітками, схильними до адиктивної поведінки; спрямованої на виявлення та розвиток обдарованості дитини; взаємодію фахівців з дитячими, молодіжними та громадськими організаціями; формування професіоналізму спеціалістів соціальної сфери, аналізується міжнародний і вітчизняний досвід соціально-педагогічної діяльності.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої школи, аспірантам, студентам, соціальним працівникам, а також усім, хто цікавиться соціально-педагогічною проблематикою.

Журнал входить до переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук (Наказ МОН України від 12 травня 2015 р. № 528).

Випуск № 28 (361) наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія: педагогічні науки рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол №11 від 22.06.2015 року).

Журнал реферується Українським реферативним журналом "Джерело" (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського).

Головна редакційна колегія:

Черевко О.В., д.е.н. (головний редактор); *Боечко Ф.Ф.*, член-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); *Корновенко С.В.*, д.і.н., проф. (заступник головного редактора); *Кирилюк Є.М.*, д.е.н., доц. (відповідальний секретар); *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф.; *Біда О.А.* д.пед.н., проф.; *Гнезділова К.М.*, д.пед.н., доц.; *Головня Б.П.*, д.т.н., доц.; *Гусак А.М.*, д.ф.-м.н., проф.; *Земзюліна Н.І.*, д.і.н., доц.; *Жаботинська С.А.*, д.філол.н., проф.; *Кузьмінський А.І.*, член-кор. НАПН України, д.пед.н., проф.; *Кукурудза І.І.*, д.е.н., проф.; *Лизогуб В.С.*, д.б.н., проф.; *Ляшенко Ю.О.*, д.ф.-м.н., доц.; *Марченко О.В.*, д.філос.н., проф.; *Масненко В.В.*, д.і.н., проф.; *Мігус І.П.*, д.е.н., проф.; *Мінаєв Б.П.*, д.х.н., проф.; *Морозов А.Г.*, д.і.н., проф.; *Перехрест О.Г.*, д.і.н., проф.; *Поліщук В.Т.*, д.філол.н., проф.; *Савченко О.П.*, д.пед.н., проф.; *Селіванова О.О.*, д.філол.н., проф.; *Чабан А.Ю.*, д.і.н., проф.; *Шпак В.П.*, д.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Гнезділова К.М., д.пед.н., доц. (відповідальний редактор напрямку "Методика навчання"); *Сердюк З.О.*, к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку "Методика навчання"); *Шпак В.П.*, д.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку "Управління освітою"); *Михальчук О.О.*, к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку "Управління освітою"); *Біда О.А.*, д.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку "Теорія та історія педагогіки"); *Кучай Т.П.*, к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку "Теорія та історія педагогіки"); *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку "Соціальна педагогіка"); *Майборода Г.Я.*, к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку "Соціальна педагогіка"); *Данилюк С.С.*, д.пед.н., доц. (відповідальний редактор напрямку "Професійна освіта"); *Лодатко Є.О.*, д.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку "Професійна освіта"); *Акуленко І.А.*, д.пед.н., проф.; *Бурда М.І.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Вовк О.І.*, д.пед.н., доц.; *Грабовий А.К.*, к.пед.н., доц.; *Градовський А.В.*, д.пед.н., проф.; *Гриценко В.Г.*, к.пед.н., доц.; *Десятов Т.М.*, д.пед.н., проф.; *Дімітріна Каменова*, проф. (Болгарія); *Свтух М.Б.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Капська А.Й.*, д.пед.н., проф.; *Кондрашова Л.В.*, д.пед.н., проф.; *Король В.М.*, к.пед.н., проф.; *Крилова Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Кузьмінський А.І.*, член-кор. НАПН України, д.пед.н., проф.; *Мельников О.І.*, д.пед.н., проф. (Білорусь); *Мілушев В.Б.*, доктор, проф. (Болгарія); *Ничкало Н.Г.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Остапенко Н.М.*, д.пед.н., проф.; *Савченко О.П.*, д.пед.н., проф.; *Семеріков С.О.*, д.пед.н., проф.; *Симоненко Т.В.*, д.пед.н., проф.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, бульвар Шевченка, 81,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра дошкільної і початкової освіти. Тел. (0472) 33-10-96
web-сайт: <http://biblioteka.cdu.edu.ua/index.php/visnuku-chnu?id=249>.
e-mail: visnuk_chnu@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ В УКРАЇНІ

***Анотація.** У статті розглядаються чинників щодо педагогічної підготовки магістрів. Педагогічна освіта магістрів стає необхідною умовою зростання професіоналізму фахівців. На етапі стрімких суспільно-трансформаційних процесів ця галузь неперервної освіти набуває загальнонаціонального значення. Визначено основні ключові компетентності, якими повинен оволодіти молодий фахівець. Компетентнісний підхід до професійної освіти, що реалізується в контексті Болонської угоди, передбачає п'ять ключових компетенцій, якими повинні володіти молоді спеціалісти. Педагогічна підготовка студентів магістратури повинна сприяти розвитку здатностей до інноваційної діяльності, до оволодіння інформаційними технологіями, до комунікації. В основу підготовки магістрів мають бути покладені індивідуальна і дослідницько-орієнтована парадигми. Магістерська підготовка не тільки припускає, але й вимагає переходу до активних форм навчання, переносу акцентів на самостійну роботу майбутніх магістрів, що сприяє творчому розвитку особистості та вимагає уміння ставити перед собою завдання й вирішувати їх у міру виникнення.*

***Ключові слова:** підготовка, магістри, освіта, навчальні заклади, студент.*

Постановка проблеми. Інтегрування української педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засад і принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки вчителів та викладачів вищих навчальних закладів. Перехід педагогічної школи до ступеневої системи передбачає оновлення змісту базової педагогічної освіти спеціалістів і бакалаврів, а також розробки змісту, форм і методів педагогічної підготовки магістрів як фахівців найвищого кваліфікаційного рівня, котрі згодом поновлять склад науковців різних галузей науки та викладацький корпус ВНЗ, спеціалізованих середніх навчальних закладів із поглибленим вивченням окремих предметів, гімназій, ліцеїв, коледжів [1].

Аналіз останніх публікацій. Проблема підготовки науково-педагогічних кадрів у магістратурі знайшла своє відображення у працях К. Балабанова, Л. Бачієва, В. Борисова, В. Вакуленко, В. Вихрущ, Л. Воротняк, О. Гури, М. Дарманського, З. Ісаєвої, Л. Коржової, М. Кларіна, Г. Кловак, В. Лазарева, Л. Лебедик, Є. Макагон, Є. Муравйова, Н. Ставрінової, Н. Сичкової, Я. Ханік та ін.

Виклад основного матеріалу. Вітвицька С. С. визначає сукупність чинників щодо педагогічної підготовки магістрів. По-перше, необхідністю підвищення рівня професіоналізму педагогічних кадрів. Здійснене нами вивчення стану педагогічної освіти дало змогу виявити суперечності: між вимогами інформаційно-технологічного суспільства й застарілим змістом, формами і методами педагогічної підготовки щодо нових умов; між суспільною потребою у висококваліфікованих викладачах закладів вищої освіти та традиційним підходом до здійснення їх підготовки; між рівнем розвитку світової педагогічної науки, культури, соціальної сфери, виробництва і наявною професійною кваліфікацією педагогів; між зростаючим обсягом науково-практичної інформації у педагогічній сфері і можливостями її засвоєння; між масовістю підготовки майбутніх педагогів й індивідуально-творчим характером їх професійної діяльності; між рівнем повної педагогічної освіти і новими постійно зростаючими вимогами до педагогічної діяльності в сучасному суспільстві. Педагогічна освіта магістрів стає необхідною умовою зростання професіоналізму фахівців. На етапі стрімких суспільно-трансформаційних процесів ця галузь неперервної освіти набуває загальнонаціонального значення.

По-друге, саме така постановка проблеми викликана необхідністю розв'язання соціально-педагогічних суперечностей між потребами педагогічної науки в об'єктивному осмисленні історичного досвіду становлення й розвитку магістратури в системі педагогічної освіти і досягнутим рівнем дослідженості проблеми та необхідністю прогнозування тенденцій розвитку національної системи ступеневої педагогічної освіти. Необхідність підвищення педагогічного професіоналізму магістрів спричинена також новими підходами до освіти, згідно з якими в центрі педагогічного процесу постає особистість як найвища цінність суспільства.

По-третє, об'єктивна необхідність у здійсненні такого дослідження зумовлюється необхідністю розвитку педагогічної науки, аналізу негативних тенденцій у повній педагогічній освіті та виявленні їх причин, що передбачає розкриття багатогранного й складного процесу осмислення конкретних напрямів розвитку ступеневої педагогічної освіти й визначення на цій основі шляхів її удосконалення. Реалізація завдань поліпшення професійної підготовки магістрів значною мірою залежить від рівня наукового пізнання шляхів та засобів удосконалення повної педагогічної освіти, що, у свою чергу, неможливо без аналізу сучасної професійно-педагогічної освіти.

Інтегрування української педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засад і принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки вчителів та викладачів вищих навчальних закладів [2].

У загальному контексті європейських тенденцій до глобалізації Рада Європи визначила основні ключові компетентності, якими повинен оволодіти молодий фахівець. Відповідно до цього і мета освіти відтепер співвідноситься з формуванням базових компетенцій. Компетентнісний підхід до професійної освіти, що реалізується в контексті Болонської угоди, передбачає п'ять ключових компетенцій, якими повинні володіти молоді спеціалісти:

- 1) політичні та соціальні компетенції як здатність брати на себе відповідальність, брати участь у прийнятті групових рішень, розв'язувати конфлікти без тиску, підтримувати демократичні інститути;
- 2) компетенції, пов'язані з життям у полікультурному суспільстві (повага та здатність жити у злагоді з людьми різних культур, релігій, мов);
- 3) компетенції щодо оволодіння усною та писемною комунікацією з метою запобігання соціальній ізоляції. Оволодіння кількома мовами;
- 4) компетенції щодо інформатизації суспільства, освоєння цих технологій, розуміння їх використання;
- 5) здатність навчатися упродовж усього життя у контексті як особистісного, професійного, так і соціального аспектів.

Орієнтація змісту фахової підготовки магістрів технологічної освіти має бути спрямована на розвиток системи компетентностей різного рівня. Така система має містити елементи комплексу компетентностей, що пов'язані за змістом і структурою та можуть розвиватися у магістрів поступово залежно від предмета та року навчання [3].

Педагогічна підготовка студентів магістратури повинна сприяти розвитку здатностей до інноваційної діяльності, до оволодіння інформаційними технологіями, до комунікації (спілкування з колективом і різними категоріями студентів).

Генеральна ідея концепції полягає у системному підході до цілісної структури педагогічної освіти як системи, кожна з підсистем якої, в свою чергу, і об'єктом теоретичного дослідження.

В основу підготовки магістрів мають бути покладені індивідуальна і дослідницько-орієнтована парадигми. Результатами професійного саморозвитку має стати готовність магістра до педагогічної діяльності, що включає такі компоненти: цілемотиваційний (забезпечує спрямованість на особистісно-професійні зміни, і перш за все, на формування педагогічної спрямованості); змістовий (передбачає розробку системи особистісно набутих знань щодо механізмів професійно-педагогічної діяльності та саморозвитку: майбутній педагог має засвоїти систему понять, концепцій, що розкривають сутність особистісно зорієнтованих технологій, особистісно-професійної рефлексії, отже продуктом його педагогічної підготовки мають бути персоналізовані педагогічні знання, вміння і навички); операційний (включає систему шляхів, способів, прийомів здійснення педагогічної, науково-дослідницької діяльності та самовдосконалення); інтегративний (передбачає формування вміння проектувати програму самовдосконалення своєї особистості та студента); аксіологічний (включає в себе вміння формувати людські та загальнолюдські цінності); світоглядний (вміння створювати власну педагогічну концепцію) [2].

Магістерська підготовка не тільки припускає, але й вимагає переходу до активних форм навчання, переносу акцентів на самостійну роботу майбутніх магістрів, що сприяє творчому

розвитку особистості та вимагає уміння ставити перед собою завдання й вирішувати їх у міру виникнення. Саме тоді теоретичні, практичні й особистісні здібності магістра будуть розвиватися в тісному зв'язку з навчанням і підготовкою в галузі управління, планування, удосконаленням і виконанням навчального плану з урахуванням загальноєвропейського підходу і наявних умов [4].

Досвід західної системи освіти, свідчить про те, що до магістратури переважно приймаються студенти, які мають мотивацію до дослідницької роботи та необхідне підґрунтя для її здійснення. При вступі кандидат не тільки повинен мати диплом з відзнакою, але й надати мотиваційний лист і рекомендаційні листи, що характеризують його інтелектуальні здібності, успіхи в навчанні, вмотивованість та уміння працювати в команді. У письмовій роботі вступники мають продемонструвати розуміння предмету дослідження, здатність логічно аргументувати власну позицію та володіння науковим стилем мовлення. Також проводиться співбесіда, протягом якої претенденти розповідають про свої наукові інтереси, мотивацію до навчання, обізнаність щодо курсу магістратури та ідеї щодо дисертаційного дослідження [4]. Отже, їм необхідно довести, що вони вже підготовлені до наукової роботи, мають навички викладення інформації, співпраці з викладачами та визначилися з напрямком, в якому хочуть проводити дослідження. Все це буде міцне підґрунтя для успішної наукової роботи під час навчання в магістратурі та дає змогу викладачам та студентам університету разом успішно виконувати практичні наукові проекти.

Вступникам до української магістратури переважно пропонується два вступних іспити: фаховий та з іноземної мови. Такий склад іспитів є, безперечно, виправданим, адже дозволяє оцінити як професійні знання, так і рівень володіння іноземною мовою, що є необхідною умовою розвитку сучасного науковця в умовах євроінтеграційного вектору розвитку [5].

Висновки. Фахівці з магістерським ступенем покликані, в ідеалі, змінювати існуючий стан речей на краще, виступати рушійною силою інновацій та реформ, формувати інтелектуальну еліту суспільства. Безумовно, такі вимоги передбачають розвиток не тільки професійних, але й особистих якостей, умінь та навичок, які також можуть бути сформовані під час навчання у закладі вищої освіти [5].

Список використаної літератури

1. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук: спец. 13.00.04 / Вітвицька С. С. – Житомир, 2011. – 44 с.
2. Вітвицька, С.С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/7736/97/>
3. Ящук С. Підготовка магістрів технологічної освіти в Україні: теоретичний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2013/2013_3_49.pdf
4. Бопко І.З. Основні тенденції підготовки до наукової діяльності майбутніх магістрів у вищому навчальному закладі // Педагогічний альманах. – 2014. – Випуск 23. – С. 130-135.
5. Нечай Н.М., Хазова О.В. Проблема вдосконалення рівня підготовки магістрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1251>

References

1. Vitvytska, S.S. (2011) Theoretical and methodological principles of teacher training in terms Masters level education: thesis for the degree of doctor pedagogical sciences 13.00.04. Zhitomir, 44. (in Ukr.)
2. Vitvytska, S.S. The theoretical basis for masters in terms of level of teacher education Retrieved from <http://studentam.net.ua/content/view/7736/97/>
3. Yashchuk, C. Preparation Masters technological education in Ukraine: theoretical aspect Retrieved from http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2013/2013_3_49.pdf
4. Bopko, I.Z. (2014) Major trends in scientific training of future masters in higher education. *Teaching almanac*. Issue 23, 130-135. (in Ukr.)
5. Nechay, N.M., Hazova, O.V. The problem of improving the level of training of Masters Retrieved from <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1251>

Одержано редакцією 11.07.2015

Прийнято до публікації 13.07.2015

Summary. *In the article the factors on teacher training masters. Master Teacher education is a necessary condition for the growth of professionalism. At the stage of rapid socio-transformation processes*

of the industry becomes continuous education of national importance. Osnovni klyuchovi kompetentnosti determined that povynen ovolodity molodyy fahivets. Kompetentnisnyy approach till the pprofesynoyi osvity chto pealizuetsya in konteksti Bolonskoyi uhody, pepedbachaye five klyuchovyh kompetentsiy which povynni volodity molodi spetsialisty. Educational training of Master students should contribute to developing the ability to innovate, to master information technology to communications. The basis for masters must be assigned an individual and research oriented paradigm. Master training not only involves, but also requires a transition to active learning, transfer of emphasis on independent work of the future masters that promotes personal development and requires the ability to set goals and solve them as they arise.

Keywords: training, masters, school, education, student.

УДК 36(07)

Шевчук О. М.

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ТА ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПРАКТИКУМ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

Анотація. У статті проаналізовано формування вмінь та якостей майбутніх соціальних працівників під час вивчення курсу «Практикум з соціальної роботи». Розкрито, що одним із найважливіших завдань у навчанні студентів є інтеграція теорії і практики. У статті підкреслено, що основна увага під час вивчення курсу направлена на практичну підготовку фахівця, який повинен знати: структуру процесу індивідуальної роботи з клієнтом; особливості індивідуальної роботи з клієнтом за різними моделями і підходами; методику проведення індивідуального інтерв'ю з клієнтом; цінності і принципи індивідуальної роботи з клієнтом. Вміти: встановлювати та підтримувати контакт з клієнтом; вивчати особистість клієнта, його психічний стан; вислуховувати клієнта, вести бесіду; формулювати запит клієнта; аналізувати проблему клієнта; виявляти його ресурси клієнта, необхідні для подолання його проблем; надавати зворотний зв'язок клієнту; інтерпретувати інформацію, отриману від клієнта і надавати клієнту власну інтерпретацію; планувати роботу з клієнтом; надавати психологічну підтримку клієнту; долати конфліктні ситуації у взаємодії з клієнтом; контролювати власну поведінку в процесі взаємодії з клієнтом; аналізувати власний професійний досвід.

Ключові слова: соціальна сфера, соціальний працівник, соціальна робота, практична підготовка, практикум з соціальної роботи, фахівець, вміння, якості, навички.

Постановка проблеми. Освіта в сфері соціальної роботи є органічною частиною сучасної соціальної освіти. З моменту її становлення як відносно самостійної підсистеми, соціальна освіта отримала в цілому відносно завершений вигляд, оскільки в її основі лежить завдання підготовки фахівців, які безпосередньо займаються практичною роботою щодо інтерналізації в життєдіяльності людей безпосередніх соціальних цілей суспільства і соціальних інтересів окремих людей.

Специфіка фахівця з соціальної роботи полягає не лише в розробці нормативно-законодавчої бази, науково-методичних матеріалів і документообігу у сфері менеджменту, але і безпосередній роботі з різними категоріями населення. Причому, в роботі з кожною із них потрібні спеціальні методики та технології, індивідуальний підхід і особливі навички використання знань з практики.

Основна увага під час вивчення курсу «Практикум з соціальної роботи» направлена на практичну підготовку такого фахівця, який повинен знати: структуру процесу індивідуальної роботи з клієнтом; особливості індивідуальної роботи з клієнтом за різними моделями і підходами; методику проведення індивідуального інтерв'ю з клієнтом; цінності і принципи індивідуальної роботи з клієнтом. Вміти: встановлювати та підтримувати контакт з клієнтом; вивчати особистість клієнта, його психічний стан; вислуховувати клієнта, вести бесіду; формулювати запит клієнта; аналізувати проблему (індивідуальний випадок) клієнта; виявляти ресурси клієнта, необхідні для подолання його проблем; надавати зворотний зв'язок клієнту; інтерпретувати інформацію, отриману від клієнта і надавати клієнту власну інтерпретацію; планувати роботу з клієнтом; надавати психологічну підтримку клієнту;